

VÄSTERNORRLANDS MUSEUM

Rapport över arkeologisk utredning etapp 2 vid Åkvisslan/Fjällsjöälven

Fastighet: Moflo 3:6-7, 3:13, 3:15-16,
Ådals-Liden socken, Sollefteå kommun,
Ångermanland, Västernorrlands län

Rapport 2021:16
Madeleine Nilsson

Rapport över arkeologisk utredning etapp 2 vid Åkvisslan/Fjällsjöälven.

Rapport nr: 2021:16 Västernorrlands museum

Framsidesbild: Utredningsområdets norra del med utsikt över järnvägsbron.

ISSN 2000-0111

© 2021 Västernorrlands museum, Härnösand.

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	4
Sammanfattning.....	5
Bakgrund	6
Syfte.....	6
Metod	7
Natur- och fornlämningsmiljö	8
Tidigare undersökningar.....	8
Redovisning av arbetet.....	9
Schaktbeskrivningar	11
Rekommendation.....	13
Tekniska och administrativa uppgifter	14
Arkivhandlingar	14
Referenser	15
Elektroniska referenser.....	15
Bilaga 1. Fotolista	16

Sammanfattning

Med anledning av Trafikverkets planer på att byta ut järnvägsbron vid Åkvisslan/Fjällsjöälven och anlägga byggvägar och arbetsytor har Västernorrlands museum utfört en etapp 2-utredning inom arbetsområdet. Tidigare under 2021 genomförde museet en etapp 1-utredning varvid en mindre yta som kunde vara intressant för sökschakt identifierades.

Nedgrävda ledningskablar och bitvis blockig och brant terräng medförde att endast en liten yta kvarstod som kunde undersökas. Sammanlagt togs tre schakt upp. Inga fornlämningar eller fynd påträffades och Västernorrlands museum rekommenderar inga ytterligare åtgärder i området.

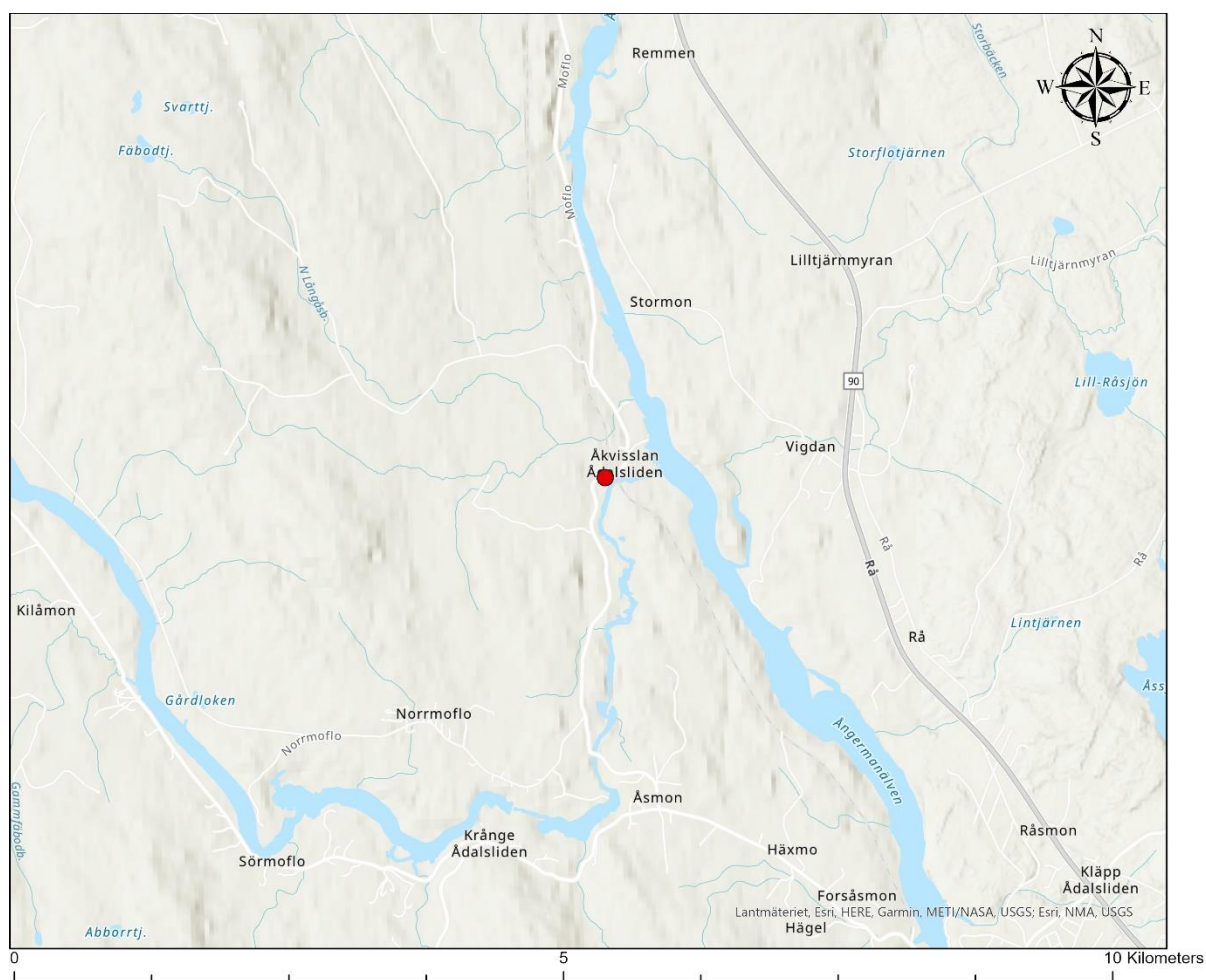
Bakgrund

Med anledning av Trafikverkets planer på att byta ut järnvägsbron vid Åkvisslan/Fjällsjöälven och anlägga byggvägar och arbetsytor har Västernorrlands museum utfört en etapp 2-utredning inom arbetsområdet (länsstyrelsens beslut 2 kap 11§ kulturmiljölagen 1988:950). Tidigare under 2021 genomförde museet en etapp 1-utredning varvid en mindre yta som kunde vara intressant för sökschakt identifierades.

Syfte

Utredningens syfte är att klargöra huruvida några hittills okända fornlämningar förekommer inom det planerade arbetsområdet. Resultaten av utredningen skall kunna användas som planeringsunderlag för Trafikverket samt som länsstyrelsens beslutsunderlag inför fortsatta åtgärder.

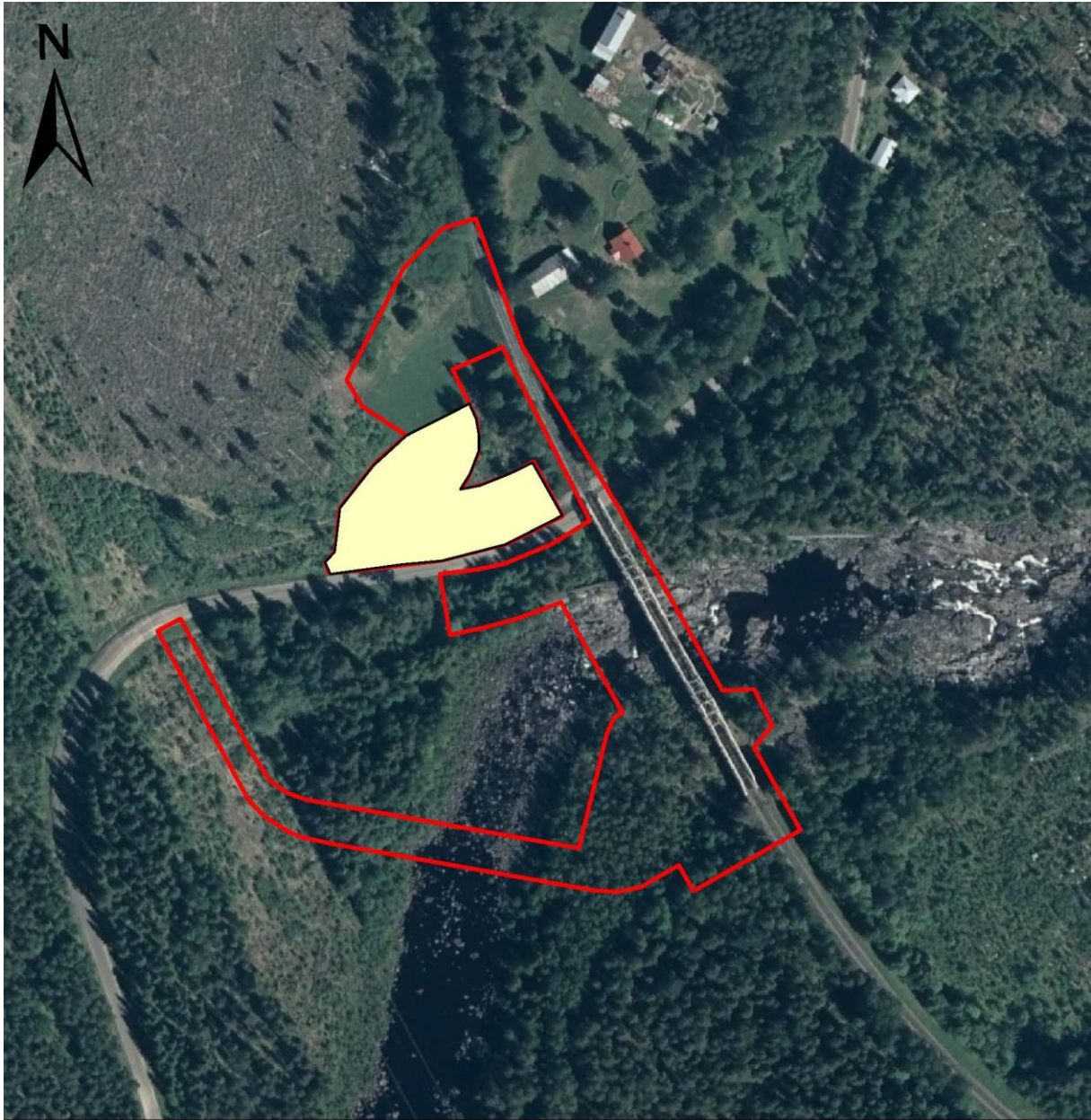
Utredningens målgrupp är Trafikverket och länsstyrelsen samt den undersökare som upprättar en undersökningsplan för eventuella ytterligare etapper.

Figur 1. Röd punkt markerar utredningsområdet. © Esri

Metod

Utredningen genomfördes i form av att sökschakt drogs med grävmaskin inom utredningsområdet. När det översta jordlagret torvats av söktes ytan av med metalldetektor innan djupare schaktning vidtog. Påträffade mörkfärgningar undersöktes, fotograferades och mättes in med RTK-GPS och filerna bearbetades i ArcGIS Pro.

Figur 2. Underlag från länsstyrelsen där den gulmarkerade ytan utgör utredningsområdet.

Natur- och fornlämningsmiljö

Utredningsområdet på omkring 1,8 hektar är beläget längs med och väster om järnvägen, på norra och södra sidan om Fjällsjöälven och väster om Ångermanälven. Den aktuella ytan består till största delen av skogsmark och är mer kuperad än vad som framgår av kartmaterialet. Den nordligaste delen utgörs av en brant ängssluttning medan området direkt norr om bilvägen är plant och täckt av sly. I utredningsområdets västligaste del är sankmark, medan övriga ytor utgörs av stenig, blockig terräng och berg. Jordarterna i området består av älvsediment, morän och älvsediment med underliggande lera/silt.

Just invid Fjällsjöälvens utlopp i Ångermanälven finns sedan tidigare registrerat ett flertal boplatser samt en sågverkslämning. Dessa lämningar tenderar dock till att ligga närmare Ångermanälvens strandlinje än aktuellt utredningsområde. På motsatta sida Ångermanälven samt även i söder finns flera fångstgropar och fångstgropssystem. Cirka 2,5 kilometer åt sydost har vi boplatserna vid Råinget (Ådals-Liden Raä 123/L1935:9520) vars äldsta dateringar visserligen går bak till yngre neolitikum, men som främst skall betraktas som en bronsåldersboplatz (Persson 2018:67).

I området kring järnvägen står ännu byggnader som påminner om äldre tider. Söder om järnvägen finns idag Ångermanälvens Flottningsförenings hus med en gammal hållplatsskylt uppsatt på gaveln (se bilder i Bilddatabas Sollefteå 2021). På motsatta sidan om järnvägen skall en hållplats tidigare ha funnits (Ådals-Lidens församling 2012). Järnvägsbron i sig får anses ha ett byggnadshistoriskt värde.

Tidigare undersökningar

Inga lämningar har tidigare registrerats inom utredningsområdet. Ett par av de närliggande, numera överdämda boplatserna har däremot undersökts. Ådals-Liden Raä 126/L1935:9429 undersöktes 1946 (Käck 2009:131f). Ett flertal olika stenverktyg, spetsar och avslag påträffades, men även brända ben, skärvtenspackningar och möjliga härdar. Även asbestgods påträffades inom området. Boplatserna har inte kunnat dateras säkert, men fynden pekar på bronsålder till äldre järnålder. Ådals-Liden Raä 125/L1935:8881 undersöktes också 1946 och här påträffades bland annat spetsar, avslag och obrända ben, men inga anläggningar. Dateringen är mest troligt densamma som för Raä 126 (Ibid.).

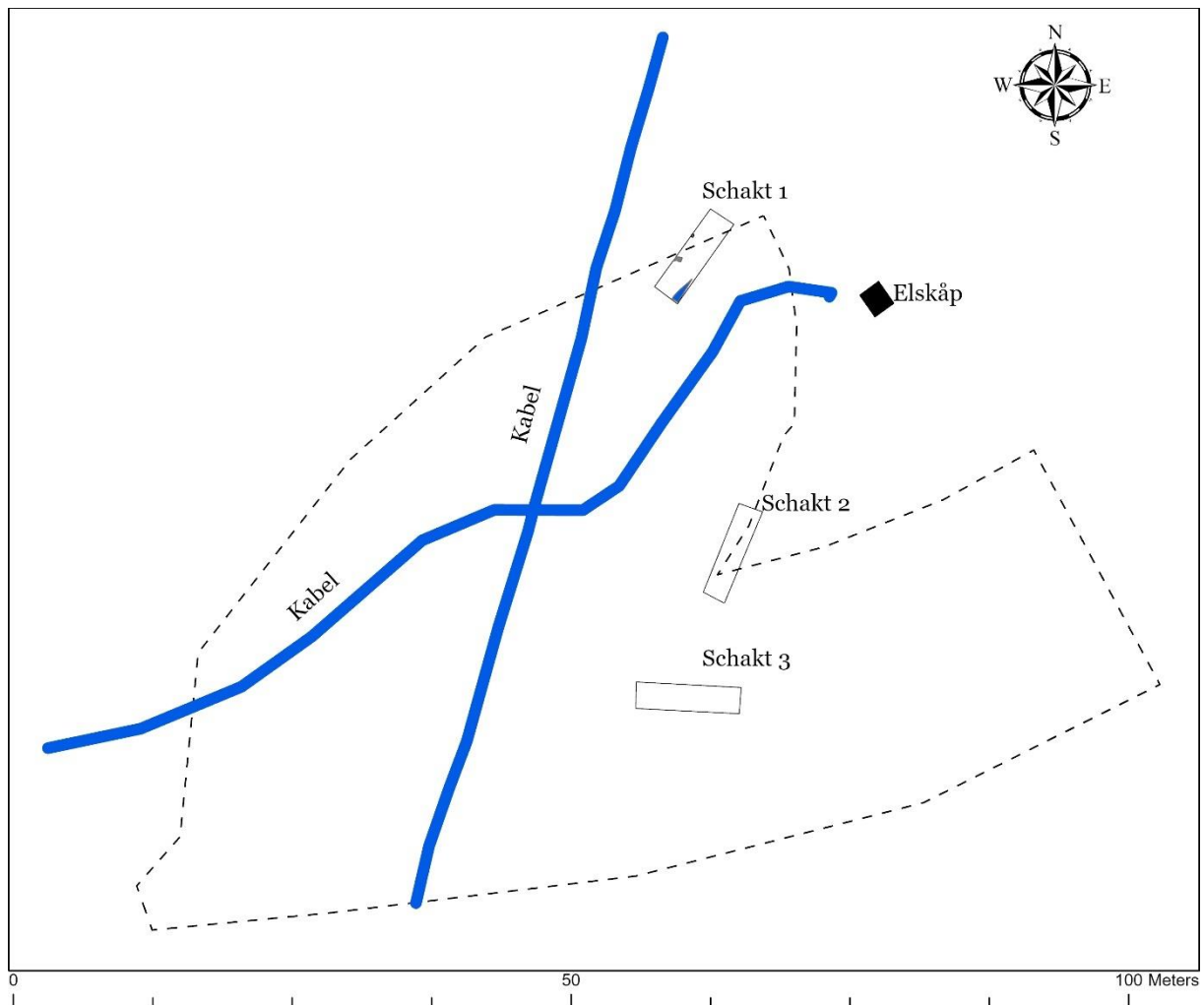
I juni 2021 genomförde Västernorrlands museum en etapp 1-utredning i form av en inventering i området. Inga fornlämningar påträffades, men däremot tre bläckor som registreras som övrig kulturhistorisk lämning.

Redovisning av arbetet

Utredningen genomfördes under en regnig dag i slutet av september. Terrängen var mycket blockig och bitvis ojämn och den plana delen visade sig till stor del vara genomskuren av kablar och ledningar. Den yta där det var möjligt att dra schakt var således mycket liten. Sammanlagt togs tre schakt upp. Efter avtorvning avsöktes schakten med metalldetektor innan det grävdes djupare, men stora mängder recent skräp i ytan utgjorde ett betydande störningselement. Inga fornlämningar eller fynd påträffades, endast ett recent stolphål i schakt 1, vilket innehöll glas och resterna efter en gammal sko. I schakt 1 undersöktes även en mörkfärgning som visade sig vara naturlig.

Figur 3. Utredningsområdet. Foto från söder.

Figur 4. Schaktplan. Den streckade ytan är det tänkta utredningsområdet. De tomma ytorna inom detta bestod av brant eller blockig terräng. Schakten lades på de enda relativt plana ytor som återstod när kablarna undvikits. Läget för ledningskablarna var enligt utsättaren osäkert varför ett stort säkerhetsavstånd måste hållas.

Schaktbeskrivningar

Schakt 1

DJUP 0,5-0,9 meter

Torv 0,05-0,1 meter (mycket modernt järnskrot, mestadels spik)

Matjord 0,05-0,1 meter

Blågrå lera 0,15-0,2 meter

Gulbrun mjäla med inslag av bleke och i toppen småsten 0,02-0,1 meter

I botten grå-rödbrun sand med inslag av gul mjäla. Mer gruslikt längre ned. I västra delen är en fiberkabel.

Schakt 2

DJUP 0,4-0,6 meter

Torv 0,2 meter

Ned till botten grus med mindre fläckar av mjäla/lera, enstaka rotbrand. Stenblock i västra delen.

Schakt 3

DJUP 0,5-0,7 meter

Torv 0,2 meter

Mjäla 0,4-0,5 meter

Ned till botten lera. Stora stenblock i hela schaktet, enstaka rotbränder.

Figur 5. Schakt 1. Längst upp till höger löper en fiberkabel varför den delen inte kunde grävas. Foto från nordnordost.

Figur 6. Schakt 2. Foto från nordost.

Figur 7. Schakt 3. Foto från öster.

Rekommendation

Inga fornlämningar eller fynd påträffades i något av de tre schakten och Västernorrlands museum rekommenderar inte några ytterligare arkeologiska åtgärder i området.

Tekniska och administrativa uppgifter

<i>Västernorrlands museum dnr</i>	2021/150
<i>Länsstyrelsens dnr</i>	431-7614-2021
<i>Län</i>	Västernorrland
<i>Landskap</i>	Ångermanland
<i>Kommun</i>	Sollefteå
<i>Socken</i>	Ådals-Liden
<i>Fastighet</i>	Moflo 3:6-7, 3:13, 3:15-16
<i>Koordinatsystem</i>	SWEREF 99 TM
<i>Koordinater mittpunkt</i>	X 7040807 Y 590593
<i>Höjd över havet</i>	120–123 m.ö.h.
<i>Fältarbetstid</i>	30 september 2021
<i>Fältpersonal</i>	Madeleine Nilsson (projektledare) och Anton Uvelius
<i>Rapportsammanställning</i>	Madeleine Nilsson
<i>Kartering</i>	RTK-GPS, programvara ArcGIS Pro

Dokumentationsmaterial i form av fotografier och mätfiler förvaras på Västernorrlands museum.

Arkivhandlingar

Ärendet förvaras i arkivet på Västernorrlands museum.

I ärendet ingår förfrågan om undersökningsplan, undersökningsplan och kostnadsberäkning, beslut samt andra relevanta handlingar.

Referenser

- Käck, J. (2009) *Samlingsboplatser? En diskussion om människors möten i norr 7 000 f Kr – Kr f med särskild utgångspunkt i data från Ställverksboplatser vid Nämforsen*. Studia Archaeologica Universitatis Umensis 24. Umeå: Umeå universitet.
- Persson, P (2018) *Forntid i Västernorrlands län: En historik över arkeologiska undersökningar under drygt 330 år*. Härnösand: Västernorrlands museum, Länsstyrelsen Västernorrland.

Elektroniska referenser

Bilddatabas Sollefteå, 2021

https://som.kulturhotell.se/search?query=%C3%85kvisslan+&submit_search=S%C3%B6k&query_type=keyword&record_types%5B0%5D=Item&record_types%5B1%5D=File&page=3 [Hämtat 2021-06-25].

Ådals-Lidens församling, 2012

<https://adals-liden.blogspot.com/2010/09/jarnvagsstationer-inom-adals-liden.html?m=1> [Hämtat 2021-06-25].

Bilaga 1. Fotolista

Bildnr	Motiv	Från
2776	Sentida stolphål i plan	Ovan
2777	Schakt 1	NNO
2778	Sentida stolphål	SV
2779	Färgning	SV
2780	Schakt 1 med kabel	SSV
2781	Sko från sentida stolphål	
2782	Sentida stolphål i profil	SV
2783	Sentida stolphål i profil	SV
2784	Sentida stolphål i profil	SV
2785	Färgning i profil	SV
2786	Schakt 2	NO
2787	Arbetsbild schakt 3	O
2788	Schakt 3	O
2789	Utredningsområdet	S

DSC_2776.JPG

DSC_2777.JPG

DSC_2778.JPG

DSC_2779.JPG

DSC_2780.JPG

DSC_2781.JPG

DSC_2782.JPG

DSC_2783.JPG

DSC_2784.JPG

DSC_2785.JPG

DSC_2786.JPG

DSC_2787.JPG

DSC_2788.JPG

DSC_2789.JPG